

The Centre for the Study of Crime,
Criminalisation and Social
Exclusion

Liverpool John Moores University

EU PREVENTION OF AND FIGHT AGAINST CRIME

*Met de financiële steun van “the Prevention of and Fight against Crime Programme”
Europese Commissie - Directoraat-Generaal Home Affairs*

Reducing Reoffending Research Project

Action Learning Set 5 – Den Haag, Nederland, 5 februari 2015

1. Inleiding

De op één na laatste Action Learning Set (ALS) keerde terug naar Den Haag, tevens de stad waar de eerste samenkomst van de partners plaats vond. Terwijl de locaties van de 5de en 6e ALS's werden omgewisseld om het Life Change Programme in Italië de mogelijkheid te geven zich volledig te ontplooiën en meer deelnemers aan te trekken. De nadruk tijdens deze ALS lag op het dieper ingaan op de werking en de structuur van het veiligheidshuis in Den Haag, en optimale kennisuitwisseling. Met dit doel voor ogen lag de nadruk specifiek op het onder de aandacht brengen van veiligheidshuis-projecten die erop gericht zijn recidivisme te verminderen.

De eerste presentatie focuste op nazorg ter ondersteuning van recent vrijgelaten gevangenen. Er werd gepleit voor het belang van het vinden van een job voor gevangenen en het begrijpen van hun noden voor terugkeer en re-integratie in de maatschappij, en dit alles vóór ze worden vrijgelaten. Dergelijke manier van werken werkt, zo blijkt uit de lagere recidivisme-cijfers bij diegenen die door dergelijke dienstverlening aan werk werden geholpen, en dit moedigde de partners aan om te willen bekijken in hoeverre zij gelijkaardige manieren van aanpak in hun proactief interventiewerk kunnen implementeren.

De duidelijke nadruk op het delen van praktijkervaringen duurde voort tijdens de tweede presentatie van de ochtend, die een case study-analyse betrof van interventiewerk van het veiligheidshuis. Naast de presentatie werd kennisuitwisseling gestimuleerd tijdens kleine groepsdiscussies over hoe het nationaal strafrechtelijk systeem van de partners verenigbaar zou zijn met de gepresenteerde case study.

Doorheen het project werd duidelijk (en dat werd ook als dusdanig in de ALS rapporten opgenomen) hoe de extremisme-dreiging in toenemende mate de werkprioriteiten van de Nederlandse delegatie beïnvloedt. De derde presentatie van de dag (die afweek van de initiële focus op lokaal recidivisme) zette dan ook de visie uiteen van het veiligheidshuis op de groei van organisaties in Den Haag die betrokken zijn in de glorificatie en promotie van radicale interpretaties van de Islam, en op de aanpak van het vertrek van personen naar (en de terugkeer uit) conflictgebieden in Syrië en andere delen van het Midden Oosten.

De vierde presentatie van het LJMU onderzoeksteam en de navolgende drie updates van nationale partners her-focusten op de doelstellingen van het project en benadrukten de nood aan het registreren en documenteren van vooruitgang/impact. Het LJMU onderzoeksteam zette de aanpak voor het monitoren van de impact van het LifeChange Programme (LCP) in Meryside uiteen en het presenteerde daarnaast ook een korte case study analyse om te demonstreren hoe de beschikbare data gebruikt zal worden om de impact van het LCP aan te tonen.

In navolging van het uiteenzetten van de visies van de partners op de geboekte vooruitgang sinds ALS 4 in Liverpool, werd de dag afgesloten met discussies over de eindconferentie van het project en het eindrapport dat opgemaakt zal worden op basis van het onderzoek. Dit eindrapport moet bijdragen tot verdere uitdieping van de kennis- en ervaringsuitwisselingen tijdens het project. De bezorgdheid hierbij was dat niet enkel beide eindresultaten- de conferentie en het rapport- zeer nauwkeurig de ervaringen van alle betrokken partners zouden weerspiegelen, maar ook dat voldoende aandacht zou worden besteed aan wat anderen in de EU van het project kunnen leren.

2. Learning Activity: Den Haag en de aanpak van nazorg voor ex-delinquenten

Sabine Sniders van het nazorg team (onderdeel van het veiligheidshuis) gaf een overzicht van het werk dat zij doen met gevangenen vóór hun vrijlating. De twee hoofddoelstellingen van het nazorg team bestaan eruit om recidivisme te voorkomen en de tewerkstellingsgraad te doen stijgen. 5 noden werden opgesteld om ex-delinquenten te ondersteunen, en in het algemeen om de dienstverlening te optimaliseren:

1. **Identiteitspapieren** – waar nodig wordt financiële steun verleend om te helpen met toegang tot de vereiste diensten om bewijs van identiteit te bekomen;
2. **Accommodatie/opvang** – op basisniveau betekent dit het verzekeren van nachtopvang maar dit behelst ook de ondersteuning van het bekomen van onderdak op langere termijn;
3. **Inkomen door loon en voordelen** – hulp bij het bekomen van voordelen (via een fast-track systeem) en hulp bij tewerkstelling waar vaak samenwerking vereist is met specialisten inzake tewerkstelling van ex-delinquenten;
4. **Schuldbemiddeling**– gespecialiseerde begeleiding voor diegenen die hulp nodig hebben met het beheren van hun financiën;
5. **Zorg** – de nood aan ondersteuning kan variëren van medische hulp, tot drugsinterventiewerk, tot psychologische hulp.

Alle diensten binnen deze 5 basis-noden worden verleend in samenwerking met dienstverleningspartners zoals de reklasseringwerkers, Bureaus Jeugdzorg voor jeugdreclassering (voor -27jarigen), Centrale Coördinatiepunten die helpen met toegang tot veilige nachtopvang en medische hulp, diensten van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid die toegang tot werk en bijhorende voordelen bezorgen en tenslotte de Regionale Meld en Coördinatie punten (RMC) voor Voortijdig Schoolverlaters, die vroegtijdige schoolverlaters ondersteunen bij het vinden van hun plaats op de arbeidsmarkt.

Het project werd als volgt voorgesteld;

- Het Nazorg team stelt dat de eerste 72 uur na de vrijlating cruciaal zijn in de preventie van recidivisme. Daarom brengt het team wekelijkse bezoeken aan 2 lokale gevangenissen waar ze proberen om alle gevangenen van Den Haag (en sinds 2014 ook omliggende gemeentes) van 18 jaar en ouder die in die 2 gevangenissen zitten, aan werk te helpen. Van zodra de gevangenen de gevangenis verlaten zorgt het Nazorg team, om de kans op recidivisme te verkleinen, voor het voorzien in enkele basisbehoefes (zoals waardebonnen voor de supermarkt, een bankkaart, kaartjes voor het openbaar vervoer om tot bij bepaalde essentiële instanties te raken, en het verzekeren van onderdak)

- Het Nazorg team heeft in 2014 aantoonbaar een impact gehad op recidivismecijfers, en dit dankzij hun samenwerkings-aanpak. 25% van diegenen die in de gevangenis geïnterviewd werden door het veiligheidshuis recidiveren in de twaalf maanden volgend op hun vrijlating tegenover 60% van diegenen die niet met het veiligheidshuis in contact kwamen (elke vorm van recidivisme die resulteert in een terugkeer naar de gevangenis werd opgenomen in deze resultaten).
- Het veiligheidshuis wordt publiek gefinancierd en hun dienstverlening is wettelijk bepaald, maar deelname door ex-delinquenten is vrijwillig. Het nazorg team werkt zowel met gevangenen die een korte en een lange straf uitzitten, en ze werken met personen die wel en niet door een reclasseringswerker worden opgevolgd. Zoals in het VK zijn huisvesting en hulp bij drugsverslaving twee van de grootste problemen die het Nazorg team ondervindt bij de ondersteuning van hun cliënteel. Dit probleem is extra acuut in Nederland door het boetesysteem voor zij die betrappt worden op alcoholgebruik in het openbaar, gezien een groot deel van cliënteel dakloos en verslaafd is. Deze boetes stapelen zich op, hetgeen resulteert in de verdere criminalisering van die groep, en zelfs tot terug in de gevangenis belanden gezien ze geen geld hebben om die boetes te betalen.
- Het vrijwillig karakter van de interventie faciliteert goede relaties met en medewerking van de cliënten. In veel gevallen resulteert de contrasterende maar samenwerkende relatie tussen de reclasseringswerker en het veiligheidshuis in een hoge graad van effectiviteit voor wat het reduceren van recidivisme betreft.

3. Het veiligheidshuis en hun slachtoffergerichte aanpak: delen van good practices over de grenzen heen

Het personeel van het veiligheidshuis toonde met een case study de aard van hun interventiewerk aan. Er werd uitgelegd hoe de meeste veiligheidshuis-dossiers geïntialiseerd worden door een doorverwijzing van de reclassering die hun bezorgdheid uiten over een bepaald individu. Ten voordele van kennisuitwisseling werden alle daarop volgende stappen uitgelegd;

Eerste fase – een ‘screening’ om bewijs te verzamelen en een beeld te schetsen van het dossier. Voorbeelden van het soort informatie dat verzameld wordt zijn het type misdrijf dat werd gepleegd en de context daarvan, reeds ondernomen stappen door de reclassering (om dubbel werk te vermijden), en hoe de straf tot dusver is verlopen. Voorbeelden van partners die hierin betrokken kunnen worden zijn het veiligheidshuis, de politie, de officier van justitie, de gevangenis, de reclassering, het bureau jeugdzorg. De case study ging over een zwaar misdrijf in een complexe zaak. Het ging met name over een man die zijn vrouw had vermoord, die drugsverslaafd was, die leerproblemen had en die de impact van zijn daden voor de nabestaanden niet erkende. Partners in deze zaak waren de gemeenteraad en het nazorg team.

Tweede fase – informatie in winnen m.b.t. de noden van slachtoffers, familie, en de dader. In de case study ging het om een dader die fysiek in orde was, onderdak had en samenwoonde met zijn kinderen (die zijn enige steun waren), en zonder vaste dagelijkse activiteiten of werk leefde. Zijn familie had het hoederecht over zijn jongste kind (dat geen contact meer met hem wou), was boos, en was bang voor zijn vrijlating. Daarbij moet gezegd worden dat het veiligheidshuis normaal niet met familie te maken krijgt maar in dit geval was het belangrijk om met hen te werken gezien zij de dader bedreigden, wat noch voor hen noch voor de dader opportuun was.

Derde fase – korte termijn doelstellingen van de interventie bepalen en een multi-agency re-integratieplan ontwikkelen. Het doel in de case study was om een vroegtijdige vrijlating van de dader te bekomen (om hem van dichtbij te kunnen opvolgen, voorwaarden te kunnen opleggen, om uiteindelijk stapsgewijze re-integratie te faciliteren) zonder ongewenste publieke aandacht en onrust te veroorzaken. Er stonden de verschillende betrokken partners talrijke uitdagingen te wachten om dit einddoel te bereiken: de reclassering moest de dader zover brengen zijn misdaad te erkennen; de politie moest met de familie van de dader praten; de rechter moest een verbod opleggen aan de dader om zich in de omgeving van de familie van het slachtoffer te begeven; de jeugdzorg moest de grootouders ondersteunen bij de opvoeding van het kind; de reclassering en het nazorg team moesten samenwerken om te verzekeren dat de dader zijn voorwaarden naleefde; de gemeente moest onderdak voor hem vinden (en het huis van zijn dochter bevond zich te dicht bij de woonst van de familie van het slachtoffer); het nazorg team moest zorgen voor geld en verplaatsingen; de reclassering moest toegang tot werk faciliteren en een mentale gezondheidszorg-instantie moest psychologische hulp bieden. Belangrijk was ook dat tijd vrijgemaakt werd om de impact van het korte termijnplan te evalueren voor wat betreft recidivisme, medewerking van de dader met de diensten, alcohol of drugsproblemen, huisvesting van de dader en zijn werksituatie.

Vierde fase – Langere termijnplan voor het einde van de straf wanneer de formele dienstverlening eindigt. In de case study betekende dit dat de reclassering voortdurende tewerkstelling regelde; het nazorg team zorgde voor het bekomen van financiële voordelen; de reclassering en de gemeente boden een 6 maand-durend vrijwillig nazorgprogramma aan, de gemeente (de burgemeester) verlengde de voorwaarde voor de dader om uit de buurt van de familie van het slachtoffer te blijven, en het mentale gezondheidszorg-team verzekerde psychiatrische ondersteuning op lange termijn.

Laatste fase – evaluatie van de impact van het lange termijnplan. In deze case study kon succes worden aangetoond doorheen alle doorlopen fases: er is geen sprake van recidivisme of problemen met de politie of de familie van het slachtoffer; de dader werkt als vrijwilliger in een tweedehandswinkel en waardeert het sociaal contact; hij geniet financiële voordelen en krijgt hulp om zijn financiën te beheren; hij krijgt een lange termijnbehandeling en hulp voor zijn verslaving. Het dossier zal binnenkort afgesloten worden maar kan heropend worden indien nodig, wat betekent dat alle belanghebbende partijen beroep zouden kunnen doen op het veiligheidshuis mocht er een risico op herval ontstaan.

Hierop splitste de ALS zich op in nationale groepen om te bespreken hoe de case study in hun respectievelijke thuisland zou zijn aangepakt. De resultaten daarvan worden hier geordend per onderwerp:

- **Bestrafing en dossierbeheer** – In het VK zou de dader levenslang hebben gekregen (wat ook het geval had kunnen zijn in Nederland als deze zaak als doodslag was gekwalificeerd, gezien de man onder invloed was en zich de feiten niet herinnerde) i.p.v. de 12 jaar gevangenisstraf in Nederland met vrijlating na 7 jaar wegens goed gedrag en het doorlopen van bepaalde

programma's in de gevangenis. In het VK zou de dader ook kunnen vrijkomen hebben na het doorlopen van bepaalde programma's in de gevangenis, maar daarnaast zouden verschillende instanties (waaronder de gevangenisdirecteur en de reclasseringswerker) zich daarmee akkoord hebben moeten verklaren. Door het feit dat een jong kind in de zaak betrokken is, de dader leerproblemen heeft en geen spijt toont, zou deze zaak in het VK als "hoog" of "zeer hoog" risico worden gelabeld, wat concreet betekent dat de vrijheidsberoving zou verlengd worden tot voldoende interventies zouden zijn gebeurd om bepaalde risico's in de hand te houden. Het had ook zo kunnen gaan in Nederland, mocht de rechtbank beslist hebben dat de dader 'onbehandelbaar' was door zijn leerproblemen, gezien in dergelijke gevallen meestal voor 'veilige opvang' voor onbepaalde duur wordt gekozen. In het VK zou een gevangene "on license" kunnen worden vrijgelaten, wat betekent "onder bepaalde voorwaarden", en die voorwaarden en de controle daarop kunnen zagezegd levenslang duren, (hoewel die controle aanzienlijk vermindert als geoordeeld wordt dat het risico aanzienlijk verminderd is), in tegenstelling tot de periode van 6 maand in Nederland. In Italië zou de straf voor de moord levenslang geweest zijn, en bij vrijlating (in de veronderstelling dat de dader 25 of ouder was) zou er voor hem geen hulp zijn behalve de sociale diensten, en dit bovendien enkel op plaatsen waar dergelijke diensten bestaan. Op plaatsen waar er geen sociale diensten voorhanden zijn, zitten gevangenen gewoon langer in de gevangenis.

- **Het evenwicht tussen de publieke veiligheid en de noden van de dader.** In het VK zou de dader onderworpen worden aan MAPPA (multi-agency public protection arrangements) die een restrictievere aanpak inhouden dan de rehabiliterende aanpak in Nederland: de nadruk in het VK ligt meer op publieke veiligheid dan op de noden van de dader. MAPPA voorwaarden worden strikt bepaald, in Nederland is de aanpak eerder flexibel (hoewel de voorwaarden en de wettelijk bepaalde probatietijd voor dergelijke daden sinds de moord in kwestie zijn uitgebreid en verhoogd).
- **Huisvesting** – In het VK zou de dader altijd eerst 6-12 maanden in een "probatie hostel" moeten verblijven vooraleer een andere soort huisvesting zou overwogen worden. Het vinden van onderdak voor ex-delinquenten is zowel in Nederland als in het VK een probleem. In Nederland komt dat voornamelijk door het feit dat ex-delinquenten zich geen privé-accommodatie kunnen veroorloven en bovendien zijn de sociale woningen schaars en bestaan er wachtlijsten tot 7 jaar voor het weinige dat beschikbaar is.
- **Slachtoffergerichtheid** – In het VK is voorgeschreven door de MAPPA regels dat het verplicht is door het "Victims Charter" om met families van slachtoffers te werken, wat ook geldt in Nederlands recht (i.e. hen informeren en consulteren over de vrijlating van de dader). In het VK zou er een zogenaamde "Domestic Homicide review" moeten plaatsvinden door een onafhankelijke reviewer die het dan naar Binnenlandse Zaken stuurt. In het verslag moeten alle interventies van de betrokken partijen bekeken worden en moet bepaald worden of de zaak voorzienbaar en te voorkomen was.
- **Fondsenwerving** – In het VK komen de fondsen voor de reclassering van het Ministerie van Justitie (er is geen specifiek budget voor de sociale zorgaspecten) terwijl in Nederland de kosten van de tussenkomsten in de zaak van de case study door de dienst stedelijke veiligheid (op niveau van de gemeente) werden gedragen, die voor dat soort zaken budget vrijmaken voor het nazorg team van het veiligheidshuis. Dit omdat de gemeente van mening is dat deze investering gecompenseerd wordt door de vermindering in financiële voordelen die de dader waarschijnlijk tijdens zijn leven nog zal kunnen genieten.

- **Media** – In het VK zou dergelijke zaak veel aandacht krijgen in de media, terwijl in Nederland de betrokken burgemeester gevraagd had aan de familie om niet met de pers te praten, hetgeen resulteerde in een beperkte berichtgeving over de zaak.

4. Het veiligheidshuis en hun aanpak omtrent extremisme

Hatice Durmaz en Sjoerd van der Luijt gaven een overzicht van hetgeen het veiligheidshuis onderneemt als antwoord op de verhoogde dreiging van radicaalislamitische extremistische groepen. De doelstellingen en de methodologie van het project werden gepresenteerd, zo ook de recente ontwikkelingen in het werkveld. Nadien bespraken de aanwezige partners enkele van de in de presentatie opgebrachte kwesties. De belangrijkste uitkomsten van die discussie worden hier opgelijst:

- **Doelstellingen en doelgroep** - Het doel van het project is om een case management aanpak te ontwikkelen die bijdraagt tot de strijd tegen terrorisme door het verzwakken van de Jihadistische beweging in Den Haag. De doelgroep is individuen met een Jihadistische overtuiging die plannen hebben om naar Syrië of Irak te vertrekken (potentiële Jihadistische reizigers), die ervan zijn teruggekeerd of die rekruteerders of facilitators zijn.
- **Lokale aanpak** – Zoals eerder besproken, kwam er in juli 2012 een eerste officiële kennisgeving van de Staatsveiligheid in Nederland over een mogelijke dreiging van Jihadisten, zeker m.b.t. zij die terugkeren uit conflictgebied. Deze ontwikkeling bracht een paar kwesties en obstakels voor de autoriteiten met zich mee gezien zoals in de meeste Europese landen er een gebrek aan informatie bestond over het aantal betrokken individuen en over welke boodschappen zij kregen van andere extremisten. Een hele resem factoren moest in acht worden genomen zoals het trauma van het individu door zijn ervaringen in het conflictgebied en de aard van het risico dat dergelijke personen met zich meebrengen voor anderen in de gemeenschap.

De burgemeester, vertegenwoordigers van de gemeentes en het openbaar ministerie werkten samen aan de ontwikkeling van een overeenkomst over het delen van informatie. De overeenkomst verwierf legitimiteit door het aanzien van de betrokken autoriteiten. In 2015 kwam er een actieplan dat gefinancierd wordt tot 2019. Het is gericht tegen potentiële Jihadistische “reizigers” en gedetineerden, zo ook tegen sympathisanten van de zaak. De hoofddoelstelling van het actieplan is het verzamelen van inlichtingen (intelligence) en het bepalen van een adequate reactie op de problematiek. De aanpak is gebaseerd op het reeds in Den Haag aangenomen beleid van preventie van polarisatie, radicalisering en Jihadisme, en het wordt ontwikkeld aan de hand van 4 pijlers

1. Netwerken en communicatie
2. Kennis en vaardigheden
3. Sociale weerbaarheid
4. Persoonlijke aanpak

- **Methodologie**- Eens een persoon geïdentificeerd wordt als mogelijks passend in de doelgroep van het project, wordt een vergadering georganiseerd door een projectleider en andere relevante praktici. Het succes van de aanpak hangt af van de samenwerking tussen lokale, regionale en nationale niveaus. Het werk moet niet enkel repressief maar ook preventief aangepakt worden. Volgende werkmethodes werden bepaald

- Discussie over het dossier (actieplan met focus op het individu en de familie)
- Discussie over het verloop (Prioritering, kwalitatieve en kwantitatieve data)
- Tactische discussie (Ontwikkeling van regionale samenwerking)
- Triangulering (burgemeester, politie, officier van justitie)

Door de stijging van het aantal zaken binnen de doelgroep werd een dynamisch beoordelingsmechanisme uitgewerkt en getest in bestaande dossiers. Dit mechanisme laat toe een objectief profiel van het individu te schetsen en een gepaste interventie uit te werken. Zo zijn er zijn 54 risicofactoren geïdentificeerd waaronder factoren die te maken hebben met het gedrag van het individu, zijn persoonlijkheid, zijn levensloop. Deze factoren zijn onderhevig aan internationale ontwikkelingen.

- **Ontwikkelingen** – 2 case studies werden aan de groep gepresenteerd die de moeilijkheden om met zo'n doelgroep te werken in de verf zetten.
  - De eerste case study betrof een persoon die anderen rekruteerde voor de Jihadistische zaak. De nadruk lag hier op het verstoren van zijn activiteiten door zijn inkomen te beperken, zijn woonsituatie te bekijken, zijn betrokkenheid bij criminele activiteiten te onderzoeken en bijstand voor zijn kinderen te onderzoeken.
  - De tweede case study betrof een persoon die terug was gekeerd uit conflictgebied. Hier was de aanpak meer ondersteunend en meer gericht op het verlenen van praktische bijstand en de stabilisering van de situatie om te helpen met zijn re-socialisering. Uiteraard was er ook een element van controle aanwezig. Er werd bijstand verleend bij het zoeken naar onderdak, werk, er werd psychologische bijstand aangeboden, en werd er ook hulp voorzien bij het bekomen van financiële voordelen, en advies voor rehabilitatie. Het controle-element kwam er door samenwerking met de politie bij het onderzoeken van zijn betrokkenheid bij criminele activiteiten.

De case studies hielpen de sprekers bij het bepalen van 4 verder te ontwikkelen kernpunten in de strategie, namelijk: 1) ontwikkelen en onderhouden van goede connecties op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau; 2) verzekeren dat instellingen in deze voortdurend veranderende context constant hun bronnen voor inlichtingen (intelligence) ontwikkelen en updaten, zo ook hun trainingsmethodes; 3) een passend mentale gezondheidsbeleid ontwikkelen om een antwoord te bieden op het grote percentage personen die betrokken zijn bij extremisme, met een mentaal gezondheidsprobleem (geschat op 60%) en 4) de betrokkenheid van de magistratuur verhogen om te verzekeren dat juridische bescherming gevrijwaard wordt.

- Volgende punten werden opgeworpen tijdens de discussie na de presentatie
  - Het gebruikte systeem om met de doelgroep te werken werd ontwikkeld voor een andere soort delinquenten (i.e. om recidivisme bij de zwaarste delinquenten te reduceren). Dit brengt moeilijkheden met zich mee gezien veel van de betrokken individuen noch niet in het strafrechtstelsel zitten en in sommige gevallen zelfs nog geen misdrijven hebben gepleegd;
  - Het systeem is afhankelijk van de vrijwillige medewerking van de persoon en het werkt enkel als de persoon mee wil werken en hulp wil aanvaarden en dus gebruik wil maken van de diensten voor re-socialisering;

- De personen die het hoogste risico lopen om te radicaliseren zijn tussen de 15 en 27 jaar oud maar het identificeren van individuen is een complex gegeven. Momenteel gebeurt dit voornamelijk door inlichtingen (intelligence) van de politie en door de toepassing van de zogenaamde “dynamic risk assessment tool” door de gemeente op die individuen die tekenen van radicalisering vertonen. Op het moment van de presentatie was die tool nog maar gebruikt in een paar gevallen. Het is een tool die niet gebruikt wordt voor andere types extremistische groepen, iets wat volgens de vertegenwoordigers van Knowsley het gebruik van de tool in Merseyside compromitteerde;
- Gezien er geen “standaardprofiel” beschikbaar is van personen die betrokken zijn bij extremistische activiteiten, moeten practici opletten voor de gevaren van het gebruik van stereotypes en het benadelen van volledige sociale groepen;
- in Engeland en Wales bestaat er een plicht voor de politie om een antiterrorisme profiel te ontwikkelen om mogelijke risico’s te identificeren opdat de middelen op een passende wijze kunnen gebruikt worden. Verder, zoals de ALS meetings eerder al hadden bepaald (door de ervaringen in het VK) is het een best practice om te netwerken met de juiste instanties en met de moslimgemeenschap zelf;
- er werd bezorgdheid geuit over de rol van sociale media als rekruteringsmechanisme voor kwetsbare personen

5. Presentatie door LJMU over Evaluatie

Vertegenwoordigers van het LJMU research team gaven een overzicht van de huidige evaluatie (data-collectie en -analyse) in Knowsley.

- De presentatie begon met een herhaling van de initieel geplande agenda voor de evaluatie van de impact van het LCP, met een duidelijke focus op de algemene uiteindelijke doelstellingen van het project. De evaluatie van het LCP was gericht op een procesevaluatie van het programma en op het verwerven van basis-data over recidivisme-cijfers. Echter, zoals is gebleken uit voorgaande ALS-rapporten werd dit alles gehinderd door vertragingen in de implementatie van een case management systeem; problemen met het invullen van “progress inventory forms”; en in het algemeen door een gedestabiliseerde context van delinquenten-bejegening in Engeland en Wales gezien de veranderingen die de “Transforming Rehabilitation agenda” met zich meebracht (nl. de splitsing van de reclassering en het toewijzen van het gros van het werk aan nieuw opgerichte en private “Community Rehabilitation Companies” (CRCs)). Dit heeft een impact gehad op het aantal zaken dat naar het LCP werd doorverwezen en soms werd het daardoor ook moeilijk om de dossierbeheerder van bepaalde zaken te identificeren;
- Het gebrek aan een coherent case management systeem heeft het moeilijk gemaakt om data over recidivisme en ‘pathways’ te verwerven (i.e. interventies van zogenaamde “third sector agencies” die partners zijn in “Integrated Offender Management”) terwijl de vertraging in het invullen van de zogenaamde “project progress inventories” niet de verwachte sociale impact-meting heeft gegeneerd. Het resultaat daarvan is dat analyse moeilijk blijkt gezien de grote verschillen in de soorten interventies (sommige delinquenten krijgen een groot aantal verschillende diensten aangeboden waardoor het oorzakelijk verband tussen veranderingen in het plegen van criminaliteit en die tussenkomsten bijna niet te bewijzen valt). Om deze gebreken op te vangen werden twee strategieën aangenomen;
  - 1) *Een procesevaluatie van het LifeChange Programme uitvoeren en daarnaast kennis uitbreiden over de mogelijkheden van het toepassen van dat soort werk in een ander*

land van de EU door een doordacht onderzoek naar het proces, de mechanismen en de uitkomst van de interventie. Het LCP loopt in HMP Liverpool en het evaluatieteam heeft focus groepen ingericht waarin elke groep deelnemers de huidige impact van het programma onderzocht, en daarnaast ook de lange termijn-impact van de vorige groepen deelnemers. Dit hield concrete het volgende in; het aansporen van deelnemers om na te denken over waar het programma verder moest bijgeschaafd worden en over wat goed werkte, over de frequentie en intensiteit van de sessies; verplichte vs. vrijwillige deelname; omstandigheden in en de steun van de gevangenis; 1 of 2 facilitators; de achtergrond van de facilitator (ex-delinquent of niet) ; en de impact van de verschillende leden op de groepsdynamiek (bijvoorbeeld verschillende criminaliteitsprofielen, verschillen in afkomst; verschillen m.b.t. hoe lang de betrokkenen nog in de gevangenis moesten blijven). De evaluatie hield dus een gedetailleerde contextualisering in, dit om de bevindingen te contextualiseren en om toe te laten een geïnformeerde afweging te maken van wat werkt en niet binnen de eigen context van diegene die de evaluatie bestudeert.

- 2) *Het gebruik van case studies om een verregaand beeld te schetsen van profielen van delinquenten voor, tijdens en na het in contact komen met het LCP.* Het gebruik van case studies hiervoor is van belang, gezien verandering van korte duur kan zijn (i.e. beperkt tot de periode van contact met MALS), maar contextualisering is vooral van belang om het belang van de interventie aan te tonen ook al is de uitkomst niet optimaal. Case studies tonen beter dan eenvoudige uitkomst-beschrijvingen aan dat verlaagde criminaliteitscijfers mogelijks kostenbesparend zijn. A.d.h.v. dit proces werden 15 gedetailleerde cases over delinquenten opgebouwd (voor zij die het meest verregaand met MALS in contact kwamen). De case studies werden opgebouwd van arrestatie tot veroordeling en informatie over gevangenschap, tot data over MALS-interventie. Voor elke zaak werd informatie over het plegen van criminaliteit tot 3 jaar voor het eerste contact met MALS vergaard. Dit werd vergeleken met MALS interventie-data om de impact te meten. Data over interventies van andere instellingen gaf verder inzicht in recidivisme-cijfers hoewel dit moeilijk blijkt gezien er momenteel geen computersysteem bestaat dat zulke data naast elkaar kan zetten (velen van zij die betrokken zijn bij MALS zijn niet in de IOM-groep betrokken dus over hen bestaat geen data in het CORVUS-systeem van de politie). Het case study-proces vereist moeilijke tracering van het dossier en data-triangulatie van minimum 6 bronnen; -CORVUS (de IOM offender database, incl. 7 “pathways data”); NICHE (Merseyside-breed maar elke politiemacht heeft zijn eigen systeem dat alle politionele inlichtingen bevat); Police National Computer (alle arrestaties en veroordelingen); PINS (voor de gevangenis); de oude Prolific Offender Programme database (voor diegenen die nooit naar CORVUS zijn getransfereerd door inactiviteit ten tijde van de overschakeling naar het nieuwe systeem), en papieren MAPPA-dossiers voor sommige cliënten.
- 3) Er werden bij wijze van voorbeeld twee case studies gepresenteerd om de huidige beschikbare data te demonstreren. Een aantal kernthema’s kwamen voort uit de analyse en de daaropvolgende discussies;
  - In beide gevallen was een daling van het aantal of de ernst van de gepleegde misdrijven merkbaar in de periode waarin de delinquent contact had met MALS; uit de discussies bleek een nood aan zekerheid over het feit dat die veranderingen wel degelijk toe te schrijven waren aan het LCP zelf, aan MALS input voor wat mentoring betreft en aan andere interventies van de

reclassering, de politie of andere partners, of aan leeftijds-aspecten of andere levensgebeurtenissen. De moeilijkheid van het krijgen van die zekerheid werd in beide zaken aangetoond, beiden hadden nl. zelf een zekere vorm van visctimisatie, significante levensgebeurtenissen, en een brede waaier aan interventies van verschillende instellingen (huisvesting, tewerkstelling, etc.) gekend .

- Het gebrek aan een gecentraliseerd en gecoördineerd data management systeem zorgt ervoor dat de toegang tot informatie en het presenteren ervan in case studies moeilijk is. Zelfs mét zo'n data is het aantonen van causale verbanden al moeilijk. Follow-up interviews met cliënten kunnen één en ander oplossen maar dit zijn geen objectieve maatstaven gezien bepaalde gebeurtenissen verschillend worden geïnterpreteerd door verschillende personen in verschillende contexten.

Er werd opgemerkt dat om de impact van de interventies te meten, het voor case studies beter was om de data waarop de misdrijven werden gepleegd te gebruiken en niet de data van veroordeling gezien er een groot tijdsverloop bestaat tussen beide. Er was een discussie over geschikte maatstaven voor recidivisme en er werd bevestigd dat er uiteindelijk nationale maatstaven zouden komen voor het VK (gezien de noden van de CRC's) om de effectiviteit te meten, en dit door het "Payment by Results" systeem.

- CRC's zullen gelijkaardige moeilijkheden ondervinden om aan te tonen in welke mate veranderingen toe te schrijven vallen aan het programma, en niet aan andere factoren of interventies.

6. Update van MALS en Knowsley

Partners van de 3 jurisdicties rapporteerden over de geboekte vooruitgang bij het verminderen van recidivisme. De presentatie van de VK-partners focuste op het werk van MALS en het Life Change Programme;

- In totaal worden nu 8 programma's aangeboden in gemeenschapscontext en in de gevangenis (de meerderheid daarvan (6) in de gevangenis). In totaal hebben nu 76 mensen het LCP doorlopen.
- Recent breide MALS het LCP uit naar HMP Kennet, een categorie D gevangenis in Merseyside, waar intussen een volledige doorlooping van het LCP is gebeurd.
- Voor wat betreft data management heeft MALS zijn datasysteem gestroomlijnd met de noden van hun cliënten door de implementatie van een nieuwe gebruiksvriendelijke database.
- MALS heeft ook zijn mentoring status verkregen van de Mentoring and Befriending Foundation, hetgeen MALS in staat stelt om het logo en bepaald materiaal van de Foundation op hun website te zetten wat goed is voor de credibiliteit van MALS en de mentoring die ze aanbieden.

De laatste maanden zijn vertragingen opgetreden voor het regelen van de volgende LCP, gezien de veranderlijkheid van de context in HMP Liverpool en de voortdurende problemen op gebied van personeel gezien de verlaagde middelen waarmee de gevangenis moet werken. Er werd echter gemeld dat die logistieke moeilijkheden waren opgelost voor de volgende groep maar het is duidelijk dat op middellange tot lange termijn het moeilijk wordt om in de toekomst nieuwe LCP's in een

gevangenis-context te plannen, gezien de uitdagingen waar het strafrechtstelsel, en meer bepaald het gevangeniswezen, van het VK voor staat, door het stijgend aantal geweldplegingen tussen gevangenen onderling en tussen gevangenen en cipiers, hetgeen trouwens nog verder in de hand wordt gewerkt door het gebrek aan personeel.

Er is een meer gestroomlijnde en systematische aanpak voor de samenwerking tussen MALS en de National Probation Service (NPS) en het CRC nodig, en de presentatie toonde diagrammen over hoe dit in de toekomst geoperationaliseerd zou kunnen worden. Van belang bij deze nieuwe werkafspraken is voortdurende communicatie met de CRC en NPS en de zogenaamde "offender manager" voor een LCP of mentoring nominatie. Daarnaast werden ook rapporteringsmechanismen uiteen gezet, samen met een actieplan voor het detecteren van problemen (bij reclasseringspersoneel, mentees, vrijwillige mentoren, etc.) en het vinden van een oplossing daarvoor. De presentatie sloot af met getuigenissen van deelnemers van de laatste LCP-groep uit HMP Kennet. Er werd gevraagd naar de mogelijkheid om deze brieven beschikbaar te maken voor de "offender managers" zodat zij de impact konden zien van hun werk op het leven van hun cliënten.

7. Update van ERI

ERI presenteerde kort de laatste cijfers m.b.t. de Italiaanse LCP.

- Momenteel zijn 18 ex-delinquenten betrokken in het LCP, verspreid over 2 verschillende doorlopingen van het programma. Beide groepen tellen zowel mannen als vrouwen in hun midden.
- ERI is erin geslaagd om de meeste van de eerste "lichting" deelnemers te overtuigen om aan te blijven als mentor van de nieuwe lichting deelnemers. Wat specifiek was voor de tweede lichting deelnemers was hun hoge graad van sociale isolatie, verder versterkt door hun leeftijd (meestal rond de 50 jaar oud).
- Vooruitgang boeken met de deelnemers en een graad van duurzaamheid bereiken wordt aanzienlijk bemoeilijkt door de Italiaanse economische situatie; er zijn minder jobs, en het is des te moeilijker voor diegenen met een crimineel verleden om aan werk te raken. Daarnaast kreeg het LCP zo goed als geen financiële steun van de staat en hun dichtste partners, de sociale diensten, worden ook in een houdgreep gehouden door een tekort aan fondsen.
- Wat werkgelegenheid betreft heeft ERI geprobeerd te sensibiliseren over de meerwaarde van tewerkstelling, en dit door een gesprek te organiseren over de nodige vaardigheden om aan een job te raken, en door een praktische demonstratie te organiseren door de directeur van één van de grootste afvalwerkingsbedrijven van de regio. Echte vooruitzichten op tewerkstelling voor LCP-deelnemers in deze sector zijn echter veraf gezien de huidige strikte regelgeving voor rekrutering, na jaren van corruptie en nepotisme.

Als organisch en radicaal antwoord op de job-schaarste, hebben deelnemers van de tweede LCP groep zich op zelfstandig ondernemen gericht. Met de hulp van ERI bij het ontwikkelen van hun ideeën en een businessplan, zullen deelnemers van zowel de eerste als de tweede LCP groep binnenkort een unieke kans krijgen om hun idee te pitchen bij één van de grootste banken van het land, met het oog op financiering. Het ontwikkelen van een idee betekende een boost voor het zelfvertrouwen van de groep en droeg zelfs in zekere mate bij tot het doorbreken van hun sociale isolatie.

De presentatie van ERI riep verder nog een paar essentiële vragen op over het meten van succes van interventies, wat “niet hervallen” juist betekent, en hoe dit kan geëvalueerd worden. ERI was van mening dat volledige doorloping van het programma als een indicator van succes kan worden gezien omdat het programma vrijwillig is en omdat het van bij het begin duidelijk werd gemaakt aan deelnemers dat er geen enkele verplichting bestond om het te vervolmaken. Een job bemachtigen kon volgens hen ook als een indicator van succes worden gezien ondanks het feit dat ex-delinquenten voortdurende steun nodig hebben. Gezien de verschillende complexiteiten van de deelnemers waarmee ERI te maken krijgt (dit geldt tevens voor LCP in Knowsley) is een case study-aanpak het kern-instrument bij de studie naar de chaotische levensstijlen en gedragingen van deelnemers of naar de impact van kleine interventies. De vraag werd opgeworpen op welk punt interventies moesten stoppen en of ze voor sommige mensen wel ooit echt kunnen worden stopgezet. Dit brengt ons bij een nog moeilijkere en bredere vraag: wanneer begint evaluatie en wanneer eindigt ze?

8. Update van Den Haag

De update van de Haagse host-delegatie focuste op een onderwerp dat eerder op de dag al werd behandeld, nl. het probleem van de Jihadistrijders en anti-extremisme (zie sectie 4). De aanpak van het veiligheidshuis m.b.t. Jihadisme verschilt opmerkelijk veel van hun normale manier van werken, door te focussen op preventie, risico-identificatie en “risk management”. Het veiligheidshuis wijkt hiermee merkbaar af van de vroegere kern-focus op de aanpak van recidivisme door multi-agency samenwerking. Desalniettemin gebruikt het veiligheidshuis ook hier een model van “crisis”-interventie (BOB) zoals ook gebruikt bij hun normale taken. Dit model houdt nl. evenzeer het verzamelen van alle beschikbare informatie in vooraleer enige actie wordt ondernomen of vooraleer enig plan van aanpak in gang wordt gezet. Manieren om met die nieuwe focus op jihadisme aan de slag te gaan verloopt niet zonder obstakels m.b.t. de betrokkenheid van verschillende instanties en jurisdicties. Een groeiende professionalisering en de betrokkenheid van verschillende instanties helpt wel, maar lost niet alles op. Bijvoorbeeld, in Den Haag moet samengewerkt worden met omringende kleinere steden en deze kleine gemeentes moeten bijdragen tot de kost van dit nieuw initiatief. Het is echter moeilijk om een prijs te plakken op de verschillende interventies, en de communicatie met de omringende gemeentes over de complexiteit hiervan blijkt niet van een leien dakje te gaan.

9. Conclusie

- **De ambitie en de doelstellingen voor ALS 6**

De laatste ALS zal plaatsvinden in Turijn van 9 tot 11 september 2015. ERI zal dit trekken en zal op voorhand ideeën laten circuleren over hoe ze de vergadering willen aanpakken. De globale focus van de dag zal op de kernthema's van het project (zoals bepaald in de vorige 5 ALS-rapporten) liggen, met het oog op de mogelijke vorm van het eindrapport.

- **Eindconferentie**

Paula Sumner heeft het programma van de conferentie van 19 november 2015 in Liverpool uiteengezet. Er wordt gehoopt op deelname van ongeveer 250 academici, practici en andere

geïnteresseerden van over heel Europa. Aan de Italiaanse en Haagse partners werk gevraagd om mogelijke sprekers te nomineren tegen 31 maart 2015 zodat de agenda kan worden gefinaliseerd.

Tijdens de conferentie zal het zaak zijn om de deelnemers bewust te maken van het anti-recidivisme-werk in de drie jurisdicties en om stil te staan bij de lessen die de partners hebben getrokken uit de samenwerking van de laatste drie jaar. Met dit doel voor ogen zal er tijd vrijgemaakt worden voor het vertonen van drie video's van elk 10 minuten waarin de partners hun werk uiteen kunnen zetten opdat de deelnemers een goed zicht krijgen op de activiteiten in Knowsley, Den Haag en Turijn. Zelfgemaakte video's of DVD's geven de partners een grote mate van controle op en ook flexibiliteit m.b.t. hoe ze hun werk willen presenteren aan het publiek.

Opdat de conferentie iets bijleert aan het publiek, en opdat de inhoud van wat die dag gepresenteerd wordt consistent en coherent zou zijn, zijn er een paar richtlijnen bepaald om de presentaties te helpen structureren. Zoals gezamenlijk overeengekomen moeten de presentaties volgende zaken in beeld brengen; de rol van de partners in het verminderen van recidivisme; de uitdagingen waar de partners mee te maken krijgen bij het proberen verminderen van recidivisme; de meerwaarde van het samenwerken met internationale partners uit het strafrechtstelsel; wat de partners geleerd hebben uit het project; en wat zij zien als duurzame resultaten voor hun strijd tegen criminaliteit en antisociaal gedrag. Elke partner zal echter eigen specifieke nadrukken leggen binnen deze kernthema's gezien de 3 partners op verschillende wijze gefinancierd en gestructureerd zijn en op verschillende manieren werken.

Ook al moeten bepaalde richtlijnen gevolgd worden om alles gestructureerd te houden, elke partner behoudt toch een grote mate van vrijheid bij het bepalen van het design en het karakter van de video's. Een basisconcept zou kunnen zijn dat de video's gewoon een spreker tonen die direct in de camera spreekt en de kernthema's behandelt. De partners worden echter aangemoedigd om creativiteit aan de dag te leggen om een goed (visueel) beeld te schetsen van wat hun werk inhoudt en hoe hun organisatie functioneert.

MALS Merseyside

Om de vragen te beantwoorden kunnen personeelsleden van MALS en mogelijk iemand die het LCP heeft doorlopen, direct de camera toespreken. De beelden kunnen bijvoorbeeld ook bestaan uit de LCP-dienstverlening in de gevangenis, Anthony/Clare dienstgebruikers, afspraken met cliënten, of voedselbanken.

- Wat is MALS en welk werk doen het om recidivisme te verminderen?
- Wat werkt het best om de kans op recidivisme bij zij die de gevangenis verlaten te verminderen?
- Welke obstakels moeten overwonnen worden in mentoring-programma's zoals dat van jullie om meer succesvol te zijn bij het verminderen van recidivisme?
- Hoe bruikbaar is het LCP voor andere EU-leden?

- Op basis van jullie ervaringen in dit project, hoe realistisch is de internationale overdracht van strafrechtelijk beleid (probeer zo specifiek mogelijk te zijn voor wat betreft de mogelijkheden daarvoor en de obstakels daarbij, dit om het publiek de volledige context van het kunnen toepassen van dat soort werk in een ander land van de EU te helpen begrijpen),
- Wat is het belangrijkste dat jullie als partner uit dit project hebben geleerd?

Veiligheidshuis, Den Haag, Nederland

Om de vragen te beantwoorden kunnen personeelsleden van het veiligheidshuis mogelijks direct de camera toespreken, en misschien kan dit plaatsvinden met op de achtergrond beelden van multi-agency meetings of zelfs gesprekken met cliënten.

- Wat is het veiligheidshuis en welk werk doet het om recidivisme te verminderen?
- Wat werkt het best om de kans op recidivisme bij zij die de gevangenis verlaten te verminderen
- Welke obstakels moeten overwonnen worden in multi-agency-programma's zoals dat van jullie om meer succesvol te zijn bij het verminderen van recidivisme?
- Op basis van jullie ervaringen in dit project, hoe realistisch is de internationale overdracht van strafrechtelijk beleid (probeer zo specifiek mogelijk te zijn voor wat betreft de mogelijkheden daarvoor en de obstakels daarbij, dit om het publiek de volledige context van het kunnen toepassen van dat soort werk in een ander land van de EU te helpen begrijpen)?
- Wat is het belangrijkste dat jullie als partner uit dit project hebben geleerd?

ERI, Turijn, Italië

Het gebruik van bijdrages van personeelsleden van ERI in de vorm van getuigenissen voor de camera zal een beter beeld geven van wat ERI doet en wij ze zijn. Zoals bij MALS kunnen de beelden ook bestaan uit getuigenissen van zij die het programma hebben doorlopen of kan het LCP in actie worden getoond.

- Wat is ERI en welk werk doet het om recidivisme te verminderen?
- Wat werkt het best om de kans op recidivisme bij zij die de gevangenis verlaten te verminderen?
- Welke obstakels moeten overwonnen worden in programma's zoals dat van jullie om meer succesvol te zijn bij het verminderen van recidivisme?
- Op basis van jullie ervaringen in het project, hoe succesvol is de introductie van het LCP geweest?
- Hoe zal de toekomst van het LCP in Italië er volgens jullie uitzien, zal dit blijven bestaan?
- Op basis van jullie ervaringen in dit project, hoe realistisch is de internationale overdracht van strafrechtelijk beleid (probeer zo specifiek mogelijk te zijn voor wat betreft de mogelijkheden daarvoor en de obstakels daarbij, dit om het publiek de volledige context van het kunnen toepassen van dat soort werk in een ander land van de EU te helpen begrijpen)?
- Wat is het belangrijkste dat jullie als partner uit dit project hebben geleerd?

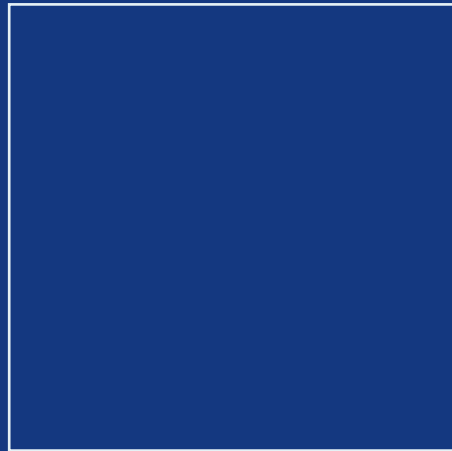
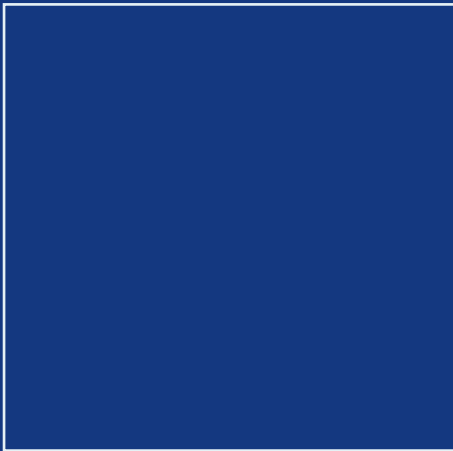
10. Appendix 1: Deelnemers

Alle deelnemers in de ALS kregen een informatie-brochure over het European Reoffending Research Project en er werden consent-formulieren ingevuld.

Waren aanwezig voor de ochtendsessie:

- Hans Metzmakers – Departement Openbare Orde en Veiligheid, Den Haag
- Sjoerd van der Luijt - Veiligheidshuis , Den Haag
- Heidis Pol - Veiligheidshuis, Den Haag
- Sabine Sniders – Nazorg Team, Veiligheidshuis, Den Haag
- Hatice Durmaz – Veiligheidshuis, Den Haag
- Iskender Forioso – Researcher, European Research Institute
- Federico Floris – Practitioner, European Research Institute
- Paula Sumner – Manager of Community Safety Services (including KIOM and Domestic Violence Victim Groups), Knowsley Borough Council, UK
- Paul Farrar – Inspector, Merseyside Police, UK
- Yvonne Mason – Temporary Project Coordinator, Knowsley Borough Council, UK
- Stephanie Richmond – Probation Officer, National Probation Service, UK
- Peter Hughes – Probation Officer, Merseyside Community Rehabilitation Company, UK
- Clare Donohue - MALS manager, Merseyside, UK
- Anthony Evans – MALS , Merseyside, UK
- Giles Barrett, Helen Beckett Wilson, Matthew Millings and Lol Burke, Liverpool John Moores University, UK

Contact

LJMU Project Research Team;

Dr Giles Barrett (team leider) g.a.barrett@ljmu.ac.uk

Dr Helen Beckett Wilson h.e.beckett@ljmu.ac.uk

Lol Burke l.burke@ljmu.ac.uk

Dr Matthew Millings m.n.millings@ljmu.ac.uk

Als u meer wilt te weten komen over The Centre for the Study of Crime, Criminalisation and Social Exclusion en hoe we uw organisatie kunnen helpen met research, training en informatie bezoek onze website:

www.ljmu.ac.uk/HSS/CCSEresearchcentre.htm

Of contacteer ons:

Professor Joe Sim and Dr Helen Monk

Directors CCSE

e: j.sim@ljmu.ac.uk and h.l.monk@ljmu.ac.uk